

STUDENTER I PRAKSISSTUDIER OG LEGEMIDDELHÅNDBTERING RETNINGSLINJER

Revidert 25.02.15

Informasjonsskriv til

Praksislærere/ intern praksisveileder ved Høgskolen
Praksisvirksomhetene
Sykepleierstudenter
Vernepleierstudenter

Disposisjon

1. Lovverket: Sykepleierstudenter / vernepleierstudenter og legemiddelhåndtering
2. Høgskolens ansvar
3. Praksisvirksomhetens ansvar
4. Studentens ansvar
5. Student i ansettelsesforhold i helse-/sosialvirksomhet
6. Avvik

1. Lovverket

Retningslinjene bygger på:

- Forskrift 3.april 2008 nr.320 om legemiddelhåndtering for virksomheter og helsepersonell som yter helsehjelp
- Rundskriv IS-9/2008, Sosial- og helsedirektoratet

Legemiddelhåndtering er i følge forskriften enhver legemiddelrelatert oppgave som utføres fra legemidlet er rekvirert til det er utdelt.

Typiske oppgaver innen legemiddelhåndtering kan være knyttet til¹:

Punkt 1. Istandgjøring av legemidler til den enkelte pasient:

Lese og forstå legens ordinering
Klargjøring og evt. utregning av legemiddeldose
Kontroll og dokumentasjon

Autorisert helsepersonell som har legemiddelhåndteringsoppgaver som omfatter oppgaver i punkt 1, forventes å ha tilstrekkelig faglig kompetanse og erfaring om følgende:

Legemidlers virkning og virkemåte. Holdbarhet og oppbevaring. Ulike legemiddelformer. Byttbare legemidler. Interaksjoner. Bivirkninger. Medikamentregning. Viten om dosering (herunder kjennskap til IE). Aseptisk arbeidsteknikk ved tilsetninger. Dokumentasjon.

Punkt 2. Utdeling av ferdig istandgjort legemiddel til pasient:

Identifisering av pasient. Observere at pasienten inntar legemiddelet.
Dokumentere at legemiddelet er gitt.

Tildeling av oppgaven må skje etter en konkret vurdering av situasjonen (forhåndskontroll) og kvalifikasjonene til personen som delegeres oppgaven.

¹ Rundskriv IS-9/2008, Sosial- og helsedirektoratet

Opplæringen i legemiddelhåndtering har som formål at studenten tilegner seg kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse som er nødvendige for å håndtere legemidler på en forsvarlig måte, jf Rammeplan for sykepleierutdanning²: *Studenten skal etter endt utdanning ha handlingskompetanse til å håndtere legemidler forsvarlig* (s. 6), og Rammeplan for vernepleierutdanning³: *Vernepleiere skal kunne utføre forsvarlig medikamenthåndtering* (s. 5).

Når virksomheten tilbyr praksisplass for verne- og sykepleierstudenter, skal det foreligge rutiner for opplæring av studenter mht legemiddelhåndtering⁴. Studenter skal som regel bare gis oppgaver ut fra hensynet til opplæring⁵. Forskriften stiller krav om at helsepersonells kompetanse vurderes individuelt ut fra vedkommendes formelle og reelle kvalifikasjoner, oppgavens art og den oppfølgingen som gis⁶. Dette kravet gjelder også studenter i praksis⁷. Det er derfor avgjørende for et godt tilbud til studenter og en forsvarlig bruk av deres kompetanse, at virksomheten har et system som både sikrer en god oppfølging av studenter og progresjon i praksistiden. Oppfølging og veiledning i praktisk pasientvirksomhet anses som et viktig bidrag i kvalitetssikring av kvalifikasjoner og dermed også en sikkerhet for pasienter⁸.

2. Høgskolens ansvar

Høgskolen har ansvar for å legge til rette for at studenten får nødvendig undervisning relatert til lovverk, forskrifter og rutiner rundt legemiddelhåndtering i praksisfeltet, samt å tydeliggjøre kravet til progresjon i studiekrav knyttet til håndtering av legemidler gjennom utdanningen. Høgskolens lærer/ intern praksisveileder som har ansvar for studenten i praksisstudier har ansvar for å sette seg inn i og avklare spørsmål fra praksisfelt og student vedrørende ansvarsforhold knyttet til legemiddelhåndtering i praksisstudier.

3. Praksisvirksomhetens ansvar

Det er *virksomhetsleder*s ansvar å utarbeide skriftlig prosedyre for hvem som skal vurdere studentens reelle kompetanse. Virksomhetsleder må enten ha medisinsk eller farmasøytisk embetseksamen eller på systemnivå utpeke rådgiver med slik kompetanse⁹.

Studentansvarlig(e) verne- og sykepleier(e) skal gjennom praksisstudiene veilede og vurdere studenten, slik at studenten gradvis kan oppnå kompetanse knyttet til legemiddelhåndtering, og dermed håndtere legemidler på en forsvarlig måte. Praktisk opplæring i legemiddelhåndtering skal derfor foregå ved at autorisert helsepersonell med kompetanse innen legemiddelhåndtering er til stede og kontrollerer. Dette gjelder i utgangspunktet alle stadier av legemiddelhåndteringen fra klargjøring, kontroll til utdeling. Avhengig av den enkelte students kvalifikasjoner (teoretisk kunnskap, progresjon i studiet, erfaring og evne til å vurdere og mestre uventede situasjoner med mer) kan det være tilstrekkelig at praksisveileder er lett tilgjengelig, altså at veileder ikke behøver fysisk å være til stede når studenten utfører legemiddelhåndteringsoppgaver¹⁰. Forskriften¹¹ stenger ikke for at studenter gradvis kan opparbeide seg kompetanse og selvstendighet innen legemiddelhåndtering, og dermed bedre forberedes på hva som forventes av dem som ferdig

² Rammeplan for sykepleierutdanning, 2008, Kunnskapsdepartementet

³ Rammeplan for vernepleierutdanning, 2005, Utdannings og forskningsdepartementet

⁴ Forskrift 3.april 2008 nr.320 om legemiddelhåndtering for virksomheter og helsepersonell som yter helsehjelp, § 4 Om virksomhetslederansvaret

⁵ Helsepersonelloven, §5

⁶ Forskrift 3.april 2008 nr.320 om legemiddelhåndtering for virksomheter og helsepersonell som yter helsehjelp, § 4.3. ledd

⁷ Helsepersonelloven, §3

⁸ Helsepersonelloven, §5

⁹ Forskrift 3.april 2008 nr.320 om legemiddelhåndtering for virksomheter og helsepersonell som yter helsehjelp

¹⁰ Rundskriv IS-9/2008, Sosial- og helsedirektoratet

¹¹ Forskrift 3.april 2008 nr.320 om legemiddelhåndtering for virksomheter og helsepersonell som yter helsehjelp,

helsepersonell. Hvorvidt en student kan gis mer selvstendige oppgaver må vurderes ut fra den enkelte student og hvilken type oppgave det er snakk om (hvilke pasienter, hvilke legemidler, administrasjonsmåte mv.). På samme måte som for annet helsepersonell vil det være virksomhetsleder (evt. faglig rådgiver) som må vurdere hvilke oppgaver og på hvilken måte studenter kan delta i legemiddelhåndteringen.¹²

4. Studentens ansvar

Studenten har ansvar for å sette seg inn i og forholde seg til de rutiner og retningslinjer som gjelder for håndtering av legemidler på praksisstedet. Alt helsepersonell (inkludert verne- og sykepleiestudenter) har et individuelt ansvar for forsvarlig yrkesutøvelse og skal innrette seg etter sine faglige kvalifikasjoner¹³. Studenten står derfor personlig ansvarlig for egne handlinger, og er pliktig til å si fra om behov for veiledning og opplæring. Studenten kan ikke på egenhånd utføre oppgaver vedrørende legemiddelhåndteringen, men han/hun kan få en mer selvstendig rolle i legemiddelhåndteringen etter hvert som kvalifikasjonene er ervervet. Økende selvstendighet skal forankres i opplæring og må foregå i en tett relasjon og forståelse med studentansvarlig verne- / sykepleier i praksisfeltet. Studenten har også ansvar for å påse at det utføres dobbeltkontroll av alle legemidler han/hun administrerer til pasienter.

5. Student i arbeidsforhold i helse-/sosialvirksomhet

For studenter som er i et arbeidsforhold (ekstravakter, ferievikar, e. l) gjelder egne regler. Hvis studenten skal dele ut legemidler i et arbeidsforhold må det foreligge skriftlig fullmakt for dette. Det er virksomhetsleder som er ansvarlig for at det legges til rette for opplæring og oppfølging.

6. Avvik

Alle nesten - feil eller feilmedisineringer skal rapporteres til ansvarlig sykepleier / vernepleier umiddelbart og behandles på samme måte som for ansatte i virksomheten for øvrig - jf avviksbehandlingen ved virksomheten. Studentansvarlig må sørge for at avvik som skjer i læringssituasjonen, meldes høgskolen. Det er viktig at studentansvarlig tar særskilt hånd om studenten når det skjer avvik. Studenten er ansvarlig som helsepersonell for sine egne feil.

Brudd på retningslinjer kan medføre ikke bestått praksis.

Terje Grøndahl
Studieleder Bachelor i vernepleie

Tove Gulbrandsen
Studieleder Bachelor i sykepleie

¹² Rundskriv IS-9/2008, Sosial- og helsedirektoratet

¹³ Helsepersonelloven §4